

МОНІТОРИНГ ОЦІНЮВАННЯ ЗАДОВОЛЕНOSTІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯКІСТЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ САДІВНИЦТВА У 2021-2022 Н.Р.

Метою моніторингу було встановлення рівня активної позиції та обізнаності науково-педагогічних працівників Університету щодо покращення якості освітньої діяльності в поточному навчальному році та вивчення рівня задоволеності освітнім середовищем університету. Дослідження було спрямоване на виявлення проблем, що виникають під час освітньої діяльності з метою їх попередження чи усунення та удосконалення навчально-методичного супроводу освітнього процесу.

Анкетування щодо рівня задоволеності викладачів якістю освітнього процесу проводилося шляхом on-line опитування. Учасники анкетування – 211 науково-педагогічних працівників (далі – НПП) УНУС. Серед них завідувачі кафедр – 16 осіб, професори – 15 осіб, доценти – 125 осіб, старші викладачі – 20 осіб, викладачі – 31 осіб, викладачі-стажисти – 4 особи.

На запитання «Як Ви оцінюєте рівень організації освітнього процесу в Уманському НУС?» загалом по університету 60,7% респондентів зазначили, що високо, 36,5% – достатньо, 2,8% – задовільно (рис. 1).



Рис. 1. Оцінка рівня організації освітнього процесу (у відсотках)

Порівняно з минулорічними показниками висока оцінка рівня якості організації освітнього процесу зросла на 27,3%, відповідно задовільна – знизилася на 56,9%.

Позитивну динаміку рівня якості надання освітніх послуг за результатами опитування науково-педагогічних працівників за останні три навчальні роки можемо простежити на рис. 2.

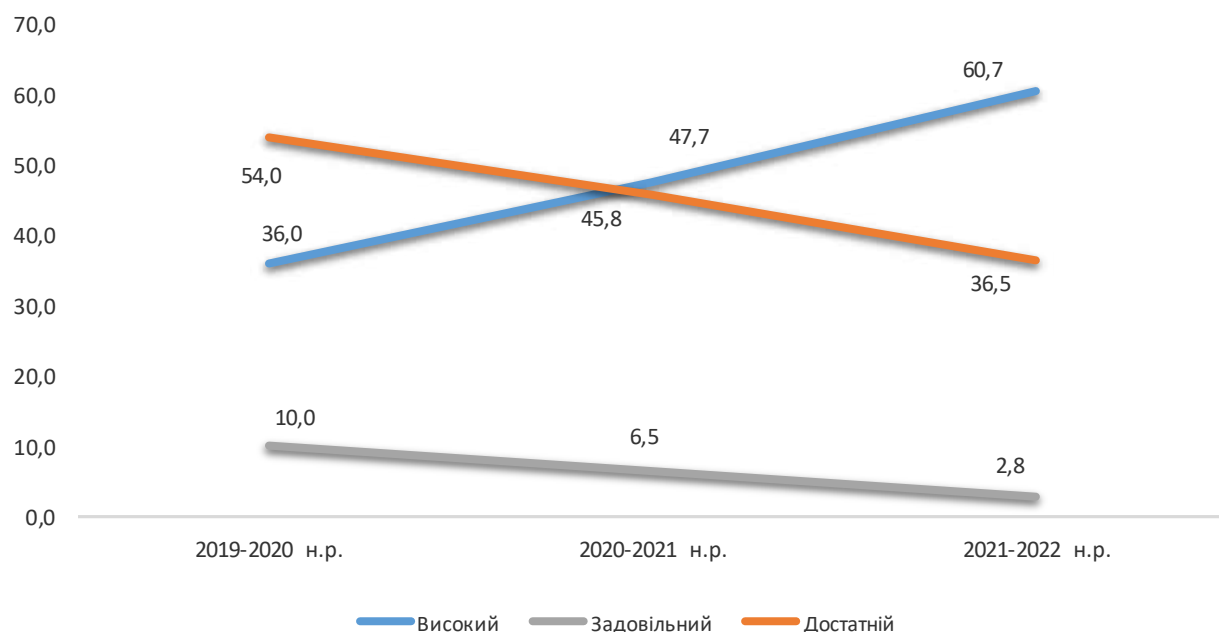


Рис. 2. Динаміка оцінки рівня організації освітнього процесу (у відсотках)

Розподіл думок науково-педагогічних працівників за факультетами свідчить, що найвище оцінюють рівень організації освітнього процесу на факультеті економіки і підприємництва (76,5%) та факультеті агрономії (68,3%), по інших факультетах переважає оцінка достатнього рівня (рис. 3).

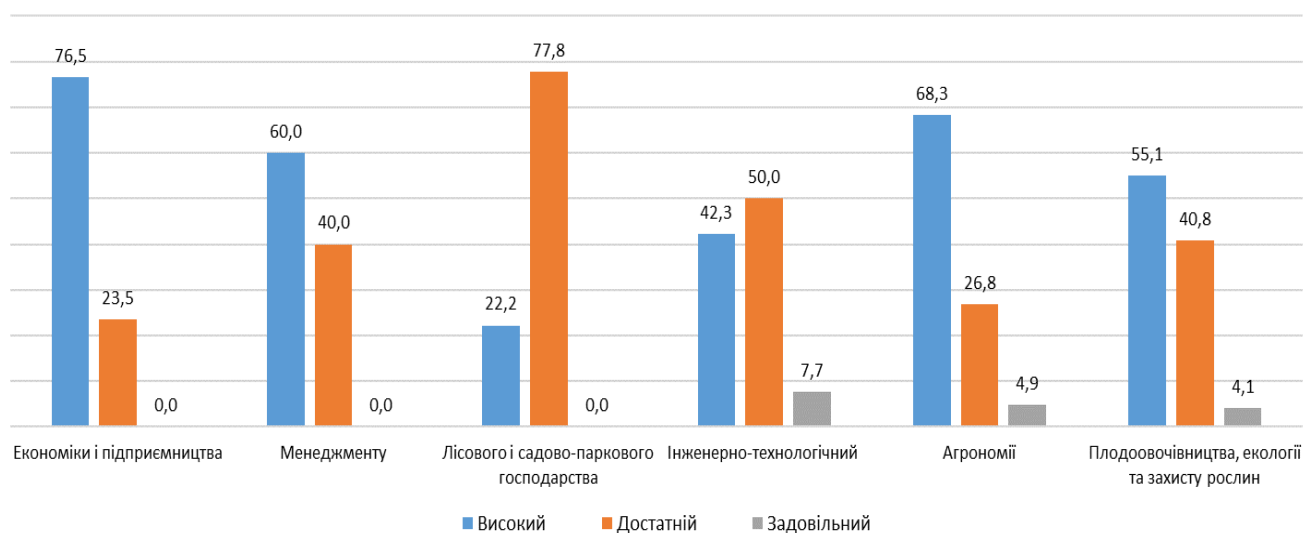


Рис. 3. Оцінка рівня організації освітнього процесу НПП по факультетах (у відсотках)

На запитання анкети «Вкажіть, які фактори, на Вашу думку, вдосконалюють освітній процес?» викладачам пропонувалось обрати відповідь із наступного переліку (кількість варіантів вибору не обмежувалася). Узагальнені результати відображені у таблиці 1.

Таблиця 1

Фактори, які вдосконалюють освітній процес в УНУС

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей	Питома вага, %
Впровадження нових, або коригування існуючих навчальних програм з урахуванням думок студентів та роботодавців	142	67,3
Поліпшення організації практики за спеціальністю	107	50,7
Розширене використання в освітньому процесі персональної навчальної системи викладача Moodle	79	37,4
Збільшення комп'ютеризації освітнього процесу	70	33,2
Удосконалення форм контролю	31	14,7
Розширення обсягу платних послуг для працюючих студентів	10	4,7

За результатами опитування перші дві позиції (три роки поспіль) отримали наступні фактори: впровадження нових, або коригування існуючих навчальних програм з урахуванням думок студентів та роботодавців (обрали 67,3% опитаних), поліпшення організації практики за спеціальністю (50,7%), та в зв'язку з необхідністю дистанційного навчання важливішим в цьому році стало розширене використання персональної навчальної системи викладача Moodle (37,4%). Серед інших факторів, які вдосконалюють освітній процес, є залучення професіоналів-практиків до викладання профільних дисциплін, більша зацікавленість здобувачів у навчанні, кваліфікація НПП, міжнародна мобільність та підвищення загального рівня життя в країні.

Основними серед факторів, на думку викладачів, які сприяють підвищенню інтересу студентів до навчання, було визначено впровадження нових інноваційних методів навчання (71,6%), зацікавленість НПП в успіхах здобувачів (44,5%) та підвищення професіоналізму викладачів (36,5%). Результати відображені у таблиці 2.

Таблиця 2

Фактори, які сприяють підвищенню інтересу студентів до навчання

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей	Питома вага, %
Впровадження інноваційних методів навчання	151	71,6
Зацікавленість викладача в успіхах студентів	94	44,5
Підвищення професіоналізму викладачів	77	36,5
Навчання за індивідуальними планами	31	14,7
Поліпшення забезпеченості навчально-методичною літературою	30	14,2
Зменшення обсягу навчального навантаження	18	8,5
Удосконалення розкладу	16	7,6

Серед інших факторів, які сприяють підвищенню інтересу студентів до навчання, варто виокремити збільшення обсягу аудиторних занять та постійна присутність студентів на них, розвиток матеріально-технічної бази Університету та впевненість здобувача освіти у тому, що в найближчому майбутньому він матиме стабільну роботу з високою оплатою, соціальний пакет, житло.

У наступному запитанні анкети «Які проблеми якості освітнього процесу, на Вашу думку, потребують першочергового вирішення?» пропонувалось здійснити вибір із переліку, або надати власний варіант відповіді. Отримані результати відображені у таблиці 3.

Таблиця 3

Проблеми якості освітнього процесу в УНУС, які потребують пріоритетного вирішення

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей	Питома вага, %
Надмірний обсяг документації	147	69,7
Стан та оснащення навчальних аудиторій	78	37,0
Низький рівень організації самостійної роботи студентів	52	24,6
Можливості міжнародної, міжуніверситетської мобільності	45	21,3
Врахування в освітньому процесі запитів усіх груп стейкхолдерів	25	11,8
Налагодження комунікації між структурними підрозділами університету	18	8,5
Надмірне навчальне навантаження	9	4,3
Незручний розклад	6	2,8

На першому місці серед актуальних для першочергового вирішення проблем, з великим відривом (майже удвічі у порівнянні з другим місцем), було відзначено надмірну за документованість роботи НПП. Її вказали 69,7% опитаних. Дійсно, що при порушенні балансу навантаження з різних видів робіт (наукової, виховної, навчальної, методичної, суспільної) викладачам доводиться обмежувати наукову роботу на користь інших видів робіт.

На другому місці серед проблем, які потребують вирішення, було визначено стан та оснащення навчальних аудиторій (37,0%), на третьому місці – проблема низького рівня організації самостійної роботи студентів (24,6%).

Другий блок анкети досліджує роботу зі студентами щодо ефективності методів педагогічного стимулювання самостійної роботи. Питання, які стосуються самостійної роботи студентів та труднощів у її виконанні, узагальнені у таблиці 4.

Таблиця 4

Труднощі, які виникають у студентів у процесі виконання самостійної роботи

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей	Питома вага, %
Відсутнє вміння працювати самостійно	84	39,8
Неспроможність рівномірно розподіляти своє навантаження протягом семестру	63	29,9
Відсутність пізнавального інтересу	36	17,1
Форми та методи організації самостійної роботи, які не мотивують здобувачів до її виконання	13	6,2
Дефіцит часу на самостійну роботу	11	5,2
Ваш варіант (відсутність інтернету, досвіду роботи он-лайн, дистанційне навчання)	3	1,4

На думку науково-педагогічних працівників основні труднощі, які виникають у студентів в ході виконання самостійної роботи, пов'язані, по-перше, з відсутністю організованості і вміння працювати самостійно (це відзначили 39,8% опитаних викладачів); по-друге – невмінням рівномірно розподіляти своє навантаження протягом семестру (29,9% опитаних) та з відсутністю пізнавального інтересу (17,1%). Деякі викладачі наголошують на тому, що частина студентів завжди успішно виконують самостійну роботу. Головне – ставити реальні завдання.

Вищезазначені результати вказують на те, що до вищої школи вступають абітурієнти, в яких не в повній мірі сформовані навички до самостійного навчання і цю глобальну проблему частково можна вирішувати під час викладання дисципліни «Вступ до спеціальності» та системно у рамках кожної навчальної дисципліни, які викладаються на I курсі.

Відповідаючи на запитання «Які методи педагогічного стимулювання самостійної роботи студента, на Вашу думку, є найбільш ефективними?» викладачі найбільший відсоток надали двом методам – зв'язок результатів самостійної роботи з професійною діяльністю (37,4%) та цікаве завдання (25,6%) (рис. 4).

В процесі анкетування викладачі наголошують, що при проведенні занять обирають сучасні активні форми роботи, але все залежить від конкретної дисципліни. Спостерігається тенденція до усвідомлення деякими викладачами актуальності використання інноваційних форм занять, які активізують самостійну діяльність студентів. Серед інших видів навчальних занять практикуються майстер-класи, кейси, мозкові штурми, інтегровані заняття, навчальні екскурсії на виробництво, тощо. При цьому більшість респондентів усвідомлюють важливість активізації звичних форм організації навчання засобами активного й інтерактивного навчання.

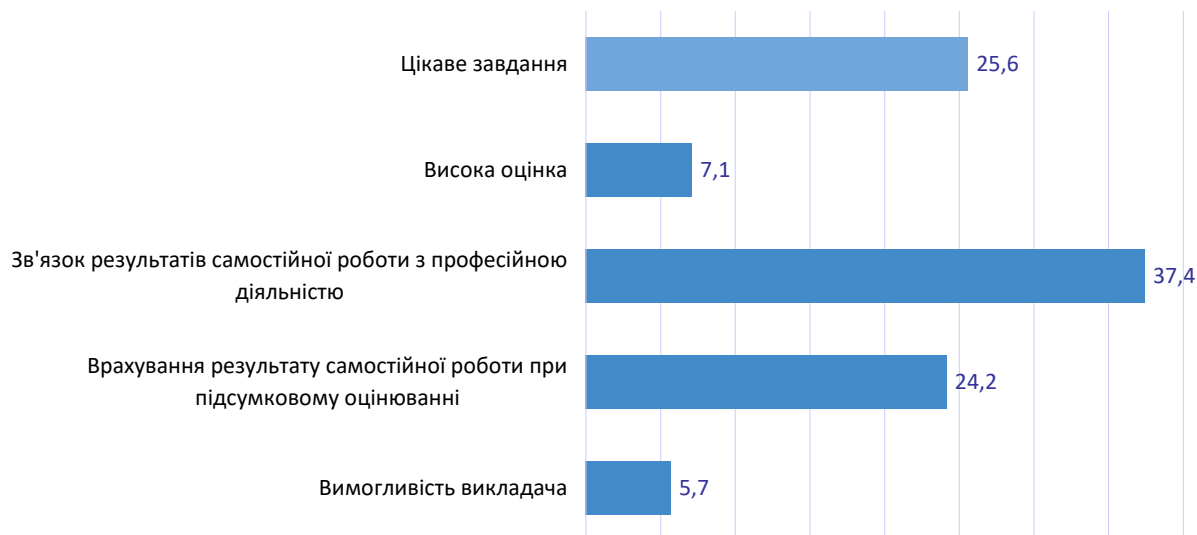


Рис. 4. Методи педагогічного стимулювання самостійної роботи студента (у відсотках)

З'ясовано, що НПП у виборі форм організації навчання найбільшу перевагу віддають практичним заняттям (61,6%) та тематичній дискусії (45,5%), дещо менше – лекції (44,5%). У ранжуванні форм організації занять саме ці форми обрані переважною більшістю НПП (рис. 5)

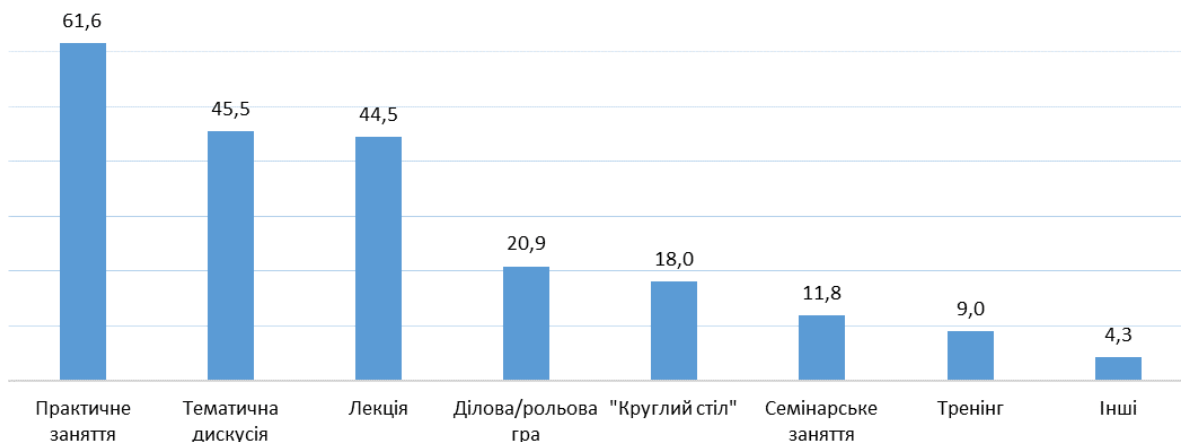


Рис. 5. Популярні види навчальних занять НПП (у відсотках)

Позитивним моментом є те, що 97,6% респондентів вільні у виборі форм та методів навчання, але при цьому керуються навчальними програмами. Це спонукає продовжити систематичне підвищення викладацької майстерності в університеті з відповідної тематики, мотивувати викладачів урізноманітнювати навчальні заняття з метою активізації співпраці зі студентами.

Науково-педагогічним працівникам була надана можливість оцінити рівень задоволеності умовами забезпечення якості освітнього процесу за шкалою від 1 (низький рівень) до 5 (високий рівень) (табл. 5).

Таблиця 5

**Рівень задоволеності НПП умовами забезпечення якості
освітнього процесу**

Перелік факторів	Кількість отриманих відповідей					Середня оцінка за 2021/2022 н.р.	Середня оцінка за 2019/2020 н.р.	Середня оцінка за 2020/2021 н.р.	Покращення середньої оцінки за 3 роки, %
	«1»	«2»	«3»	«4»	«5»				
Задоволеність управлінням діяльністю університету	1	4	18	61	127		3,97	4,21	12,5
Задоволеність організацією освітнього процесу	1	2	20	75	113		4,03	4,22	9,4
Задоволеність роботою структурних підрозділів	0	5	27	73	106		3,88	4,13	11,5
Задоволеність доступністю інформації	0	2	17	57	135		4,36	4,49	4,1
Задоволеність умовами праці	1	6	23	76	105		3,6	4,01	19,9
Задоволеність умовами підвищення кваліфікації	2	0	21	79	109		4,05	4,24	8,5
Задоволеність психологічним кліматом у колективі	3	6	22	69	111		3,61	4,06	19,7

За результатами проведеного опитування було розраховано середні оцінки рівня задоволеності різними сферами освітнього процесу. При доступності такої інформації для прийняття управлінських рішень щодо удосконалення системи забезпечення якості освіти в університеті варто звернути увагу не лише на зведену середню оцінку, а й на її складові, тобто оцінку по кожному параметру.

Наразі, за три останні роки досліджень, відслідковується позитивна динаміка покращення показників забезпечення якості освітнього процесу по всіх факторах. Науково-педагогічні працівники високо оцінили доступність інформації (середній бал 4,54), управління діяльністю закладу (4,46) та рівень організації освітнього процесу (4,41).

На запитання «Вкажіть, які методи організації освітнього процесу Ви застосовуєте для покращення якості освіти?» було надано наступні відповіді (табл. 6).

Таблиця 6

Методи організації освітнього процесу для покращення якості освіти

Перелік методів	Кількість отриманих відповідей	Питома вага, %
Застосовую різні способи подачі матеріалу, де це доречно	152	72,0
Використовую в освітньому процесі фундаментальні знання, досягнення сучасної науки, постійно оновлюю зміст навчальних дисциплін	134	63,5
Створюю та оновлюю електронні навчальні ресурси	141	66,8
Володію сучасною методологією і методикою досліджень у галузі вищої освіти	75	35,5
Формую освітнє середовище, яке сприяє пізнавальній активності студентів, навчанню на основі досліджень	73	34,6
Впроваджую нові інноваційні технології навчання, у тому числі ІКТ	56	26,5
Вважаю інтерактивну взаємодію зі студентами найбільш продуктивною в освітньому процесі, організовую групову та колективну проектну діяльність	51	24,2
Організую дослідницькі групи з актуальних проблем науки, беру участь у національних та міжнародних проектах	29	13,7
Застосовую різні технології моніторингу освітніх результатів, здійснюю їх корекцію	25	11,8
Володію технологіями управління самостійною діяльністю студентів	24	11,4
Реалізую основні форми інтернаціоналізації вищої освіти (мобільність студентів і викладачів, впроваджую зарубіжний досвід у практику, тощо)	18	8,5

Більшість (73,5%) опитаних науково-педагогічних працівників університету зазначили, що бажають і надалі підвищувати свій рівень особистісно-професійного розвитку шляхом врахування різноманітних форм та можливостей на місцевому, регіональному, всеукраїнському й міжнародному рівнях (табл. 7).

Адміністрація університету сприяє професійному зростанню науково-педагогічного складу: система преміювання (матеріальне заохочення у вигляді преміювання за відповідні показники роботи, рейтингове оцінювання), організація різноманітних конференцій, семінарів, круглих

Таблиця 7

Шляхи покращення особистісно-професійного розвитку НПП

Перелік напрямків	Кількість отриманих відповідей	Питома вага, %
Враховую різноманітні форми та можливості особистісно-професійного розвитку на місцевому, регіональному, всеукраїнському й міжнародному рівні	155	73,5
Поглиблюю знання і розвиваю навички на основі консультування з фахівцями (ІППО, консультаційних центрів, тощо)	38	18,0
Не займаюсь особистісно-професійним розвитком, працюю відповідно до вимог освітнього законодавства або рекомендацій вищих управлінських органів освіти	18	8,5

столів як національного, так і міжнародного рівня, можливість брати участь у міжнародних конференціях та форумах, можливість проходження міжнародного стажування, укладення угод із освітніми, науковими і підприємницькими структурами та організація проходження навчань, підвищення кваліфікації, стажування та ін.

Позитивною практикою у формуванні сприятливого освітнього середовища і забезпеченні якості освіти університету і кафедр зокрема є те, що кожен викладач певним чином залучений до формальних процесів внутрішнього забезпечення якості освіти (рис. 6).



Рис. 6. Залучення НПП до формальних процесів внутрішнього забезпечення якості освіти (у відсотках)

Наведені дані свідчать, що 73,9% викладачів кафедр підтверджують, що зміст освітніх програм та навчальних планів розглядаються, аналізуються й оцінюються систематично (рис. 7).

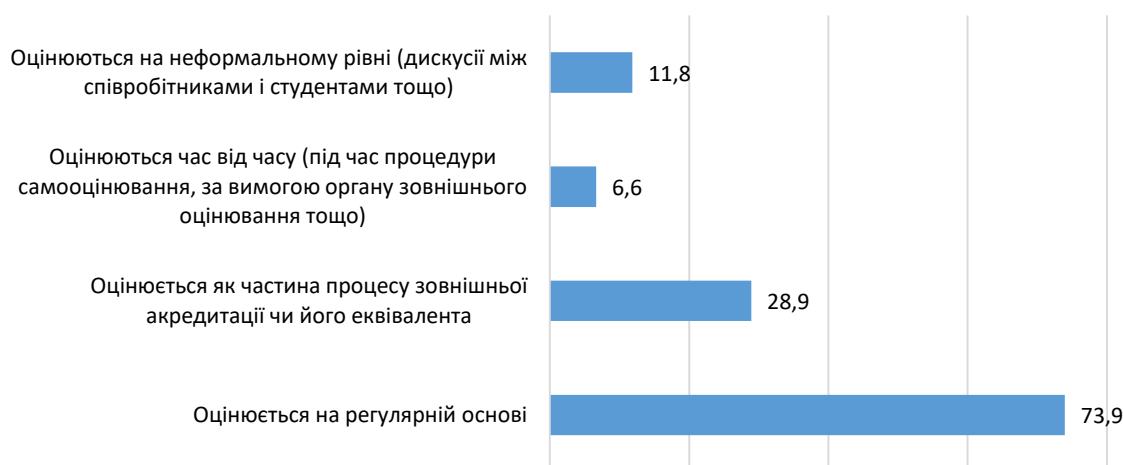


Рис. 7. Оцінювання змісту освітніх програм та навчальних планів (у відсотках)

Більша частина опитаних НПП (64,5%) залучаються до формулювання цілей та програмних результатів освітніх програм шляхом участі в їх обговоренні на засіданні кафедри за участю членів проектної групи з розробки освітньої програми, інша частина викладачів (35,5%) входять до складу проектної групи, відповідальної за розробку освітніх програм.

На переконання більшості опитаних викладачів Уманського НУС (90,5%) залучення вже працюючих професіоналів-практиків, експертів, фахівців і представників роботодавців до викладання та організації освітнього процесу є необхідною складовою організації освітнього процесу. Це дозволяє виявити певні недоліки у наданні освітніх послуг вищою школою, а також стимулює майбутніх фахівців до якісної освітньої діяльності та самовдосконалення.

Українська вища освіта змінюється і важливою умовою успішного розвитку є впровадження принципів академічної доброчесності в навчання, викладання та наукову діяльність. Університет популяризує академічну доброчесність через оприлюднення документів, що регулюють цей аспект, проведення відповідних заходів, кампаній, перевірку наукових робіт на наявність академічного плагіату та використовує відповідні технологічні рішення, як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності. Важливим на сьогодні є не лише дотримання самими викладачами принципів академічної доброчесності, але і прагнення навчити цьому здобувачів вищої освіти.

Узагальнені результати опитування НПП щодо популяризації академічної доброчесності в Уманському НУС відображені на рис. 8.

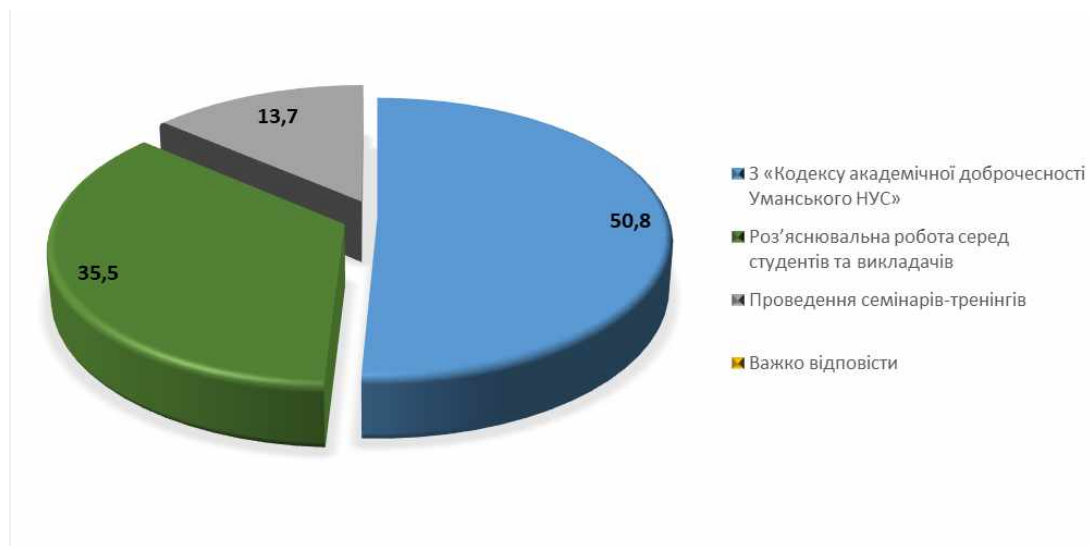


Рис. 8. Популяризація академічної доброчесності (у відсотках)

Отже, 97,2% опитаних НПП достатньо ознайомлені з принципами академічної доброчесності, лише 2,8% респондентів ознайомлені частково.

Опитування стосовно питань доброчесності стосувалося також проблем плагіату та корупції (рис.9).

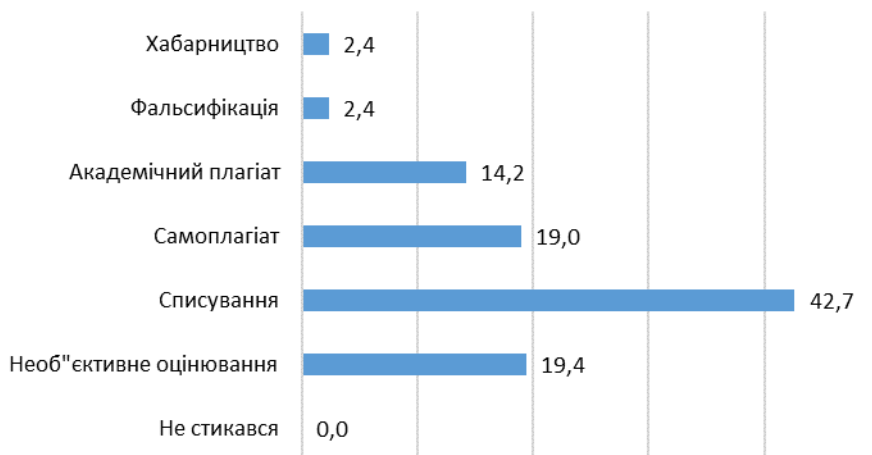


Рис. 9. Прояви академічної недоброчесності, з якими зустрічались НПП (у відсотках)

Найбільш часто серед таких проявів академічної недоброчесності опитані науково-педагогічні працівники відзначили списування (42,7%) та необ'єктивне оцінювання (19,4%).

НПП відзначають важливість застосування санкцій у випадку порушення принципів академічної доброчесності, про що свідчать дані розподілу відповідей на запитання «Які санкції щодо викладачів Ви вважаєте доцільними у разі виявлення і доведення академічної недоброчесності?». Серед запропонованих санкцій щодо викладачів, які допускають подібні порушення, і щодо яких доведено академічну недоброчесність, 55,0% вважають найбільш доцільною «Догану», 18,0% – «Позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом

посади», 12,8% – «Відмову у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання». Серед інших санкцій (14,2%) були наступні варіанти: «роз'яснення та усне попередження», «виявляти і доводити має спеціальний орган», «оприлюднення фактів», «зауваження й обговорення в колективі», «часткове позбавлення відпустки» (рис. 10).

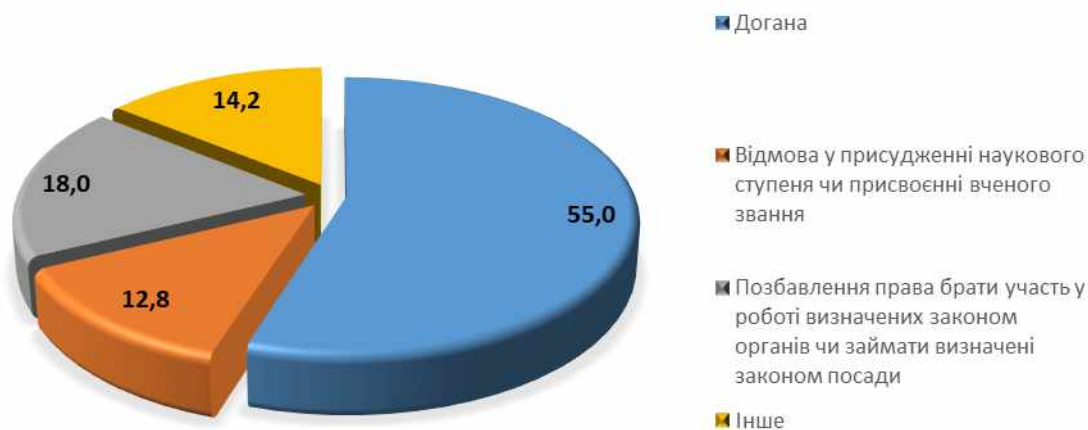


Рис. 10. Застосування санкцій при порушенні академічної доброчесності (у відсотках)

Отже, науково-педагогічним працівникам необхідно користуватися принципами доброчесності та постійно працювати над підвищенням педагогічної та комунікативної майстерності.

Загальні висновки та рекомендації

Кількісний та якісний склад науково-педагогічних працівників є однією з ключових позицій більшості рейтингів ЗВО. Саме професорсько-викладацький склад у кінцевому підсумку несе відповідальність за розробку навчальних програм, їх запровадження, якість викладання та оцінювання, забезпечення зворотного зв'язку із роботодавцями, випускниками і студентами.

Отже, на думку науково-педагогічних працівників, в Уманському НУС сформовано доволі комфортне освітнє середовище. Викладачі констатували факт існування належного рівня академічної свободи, засвідчили існування можливості вільного вибору методів навчання та викладання. У свою чергу, науково-педагогічні працівники дбають про якість змісту освіти, вдаючись до систематичного оновлення змісту освітніх компонентів на основі сучасних практик. Також респонденти задоволені сформованою в університеті системою професійного розвитку науково-педагогічних працівників, яка

відповідає їхнім інтересам та потребам, а також позитивно впливає на якість викладання.

Узагальнюючи результати опитування науково-педагогічних працівників Уманського НУС та з метою удосконалення змісту, організації та якості освітнього процесу рекомендується вжити наступних заходів:

1. Проводити опитування НПП щодо відповідності організації освітнього процесу їх очікуванням щорічно. Відстежувати позитивну динаміку та виявляти слабкі чи проблемні зони з метою вжиття своєчасних заходів.

2. Завідувачам кафедр звернути увагу на необхідність проведення роз'яснення чинних ліцензійних і акредитаційних вимог до освітніх програм та внутрішніх нормативних документів університету щодо здійснення і управління освітньою діяльністю при підготовці здобувачів вищої освіти.

3. При перегляді освітніх програм розглядати можливість збільшення аудиторних годин з викладачем (практичних занять) з дисциплін професійної підготовки здобувачів та із залученням до освітнього процесу вже працюючих фахівців і працевдаців.

4. У викладацькій діяльності продовжувати практикувати сучасні активні форми роботи, адже критичне мислення є важливим критерієм ефективності організації навчання, а дискусія зі студентами, мозковий штурм, кейси, дебати / вікторини, навчальні екскурсії сприяють його формуванню у здобувачів вищої освіти.

5. Підвищення грамотності у використанні ресурсів дистанційного навчання. Підвищення контролю за якістю створення дистанційних курсів та їх використання в навчальному процесі.

6. Система оцінювання повинна бути побудована таким чином, щоб спонукати майбутнього фахівця до самостійного пошуку у навчанні.

7. Переглянути наявну навчально-методичну літературу на предмет її кількісного забезпечення та терміну видання і внести пропозиції кафедрам щодо її оновлення.

8. Науково-педагогічним працівникам переглянути методи стимулювання та запроваджувати кращі університетські практики залучення здобувачів до самостійної та науково-дослідної діяльності.

9. Пріоритетними для університету залишається питання удосконалення матеріально-технічної бази, оснащення кафедр сучасною комп'ютерною технікою та забезпечення доступу до швидкого Інтернету, впровадження інформаційних та інтерактивних технологій. Автоматизація процесів планування та звітності, поточної документації.

10. Розвивати і заохочувати участь науково-педагогічних працівників у міжнародній та міжуніверситетській мобільності.